

ภาพและข้อความหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพวิถีชีวิตของไพร่ในสมัย
รัตนโกสินทร์และปัจจัยที่นำไปสู่การยกเลิกระบบไพร่ในสมัยรัชกาลที่ 5
สำหรับตัดแก่นักเรียน

หลักฐานชั้นที่ ๑

ภาพมุลนายและไพร่ทาสสมัยรัตนโกสินทร์
ที่มา: <https://board.postjung.com/๗๕๗๐๕๙.html>

หลักฐานชั้นที่ ๒

“การเก็บเงินนี้เป็นหน้าที่ของสมุหบัญชี เก็บเงินส่งเจ้าหมู่หรือเจ้าของไพร่และเจ้าหมู่จะส่งต่อกรม
ส่วย กระทรวงพระคลังมหาสมบัติอีกต่อหนึ่ง ... จุดรั่วไหลจึงอยู่ที่เจ้าหมูนายมูลเก็บเงินส่วยแล้วไม่ส่งหลวง
นำมาใช้เป็นประโยชน์ส่วนตนเสียหมด การตรวจสอบทางการเงินยังไม่ได้วางรูปเป็นระบบที่ดีไม่เป็นมาตรฐาน
แน่นอน บางท้องที่การเก็บเงินไม่มีอัตราที่แน่นอนเป็นการเก็บตามใจผู้เก็บ”

กจช., เอกสารรัชกาลที่ ๕ม.๕๑/๒ รายงานจัดราชการต่าง ๆ
ในมณฑลพิษณุโลก สำเนาที่ ๒๗๘๗๓, กรมหลวงดำรงราชานุภาพ
กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว,
๑๓ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๑๕.

หลักฐานชั้นที่ ๓

“เมื่อเงินตราเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากกว่าเดิม ไพร่พบว่าเวลาถึงปีละ ๓ เดือนเพื่อมา
ทำงานรับใช้รัฐนั้นเป็นการเสียประโยชน์ เวลาดังกล่าวหากนำมาใช้ในการผลิตหรือรับจ้างหารายได้อย่างอื่นจะ
ได้ประโยชน์ตอบแทนมากกว่าด้วยเหตุนี้ไพร่ยินยอมที่จะเสียเงินแทนการเอาตัวมาทำงานให้รัฐ”

หอสมุดวชิรญาณ, เอกสารรัชกาลที่ ๕
หมูกฎหมายเรื่องเลิกไพร่หลวง เลขที่ ๓๕-๓๘, ม.ป.ป.